

Швець Андрій Володимирович,
аспірант кафедри криміналістичного
забезпечення та судових експертиз
Національної академії внутрішніх справ

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХИСТУ КРИТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ, ПОВ'ЯЗАНОЇ З НЕБЕЗПЕЧНИМИ МАТЕРІАЛАМИ, В УКРАЇНІ

Світові тенденції до посилення загроз природного і техногенного характеру, активізація терористичної злочинності, збільшення кількості та підвищення складності кібератак, а також пошкодження інфраструктурних об'єктів у східних та південних регіонах України внаслідок збройного конфлікту засвідчують нагальність розгляду питання захисту систем, об'єктів і ресурсів, які є критично важливими для функціонування суспільства, соціально-економічного розвитку держави та забезпечення національної безпеки [1].

Об'єднання в концепції критичної інфраструктури систем, об'єктів і ресурсів, що є критично важливими для суспільства й держави, засвідчує значущість забезпечення їх захисту, щопередбачає формування самостійного напрямку правового регулювання.

Попри те, що діє низка нормативних актів, які стосуються захисту критично важливих систем, об'єктів і ресурсів, не розроблено єдиного механізму захисту, що на практиці призводить до неузгодженості дій різних суб'єктів, які здійснюють такий захист, несвоєчасного реагування на загрози, для нейтралізації яких потрібна різногалузева консолідація ресурсів, а також нераціонального, безсистемного використання сил і засобів тощо [2, с. 181].

В українському законодавстві є низка категорій об'єктів, виокремлених на підставі їх значущості для економіки, техногенної безпеки, терористичної загрози тощо. У контексті міжнародної практики ці об'єкти (або певну частину цих об'єктів) можна вважати критичною інфраструктурою. Проблему становлять не просто нерозроблення переліків об'єктів чи визначення поняття «критична інфраструктура», а неналагодженість взаємозв'язку між цими категоріями, інформаційного взаємозв'язку між відомствами, брак загального оцінювання на рівні держави ризиків цих об'єктів, спільного підходу до захисту від усіх груп загроз (техногенного, природного та соціально-політичного спрямування). Немає загальної (спільної) бази ресурсів для реагування та запобігання загрозам, яка повинна містити інформацію не тільки від Міністерства надзвичайних ситуацій, а й від Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, де збирають інформацію про наявну кількість місць у лікарнях малих міст України та ступінь забезпечення медичним персоналом [3, с. 76].

Тому потребує перегляду й удосконалення наявний підхід до захисту об'єктів критичної інфраструктури та його правове забезпечення.

Про поняття «критична інфраструктура» йдеться в Указі Президента України «Про рішення Ради національної безпеки та оборони

України від 6 травня 2015 року «Про Стратегію національної безпеки України» від 26 травня 2015 року № 287/2015, у якому серед загроз національній безпеці України визначено загрози безпеці критичної інфраструктури, а саме: критична зношеність основних фондів об'єктів інфраструктури України та недостатній рівень їх фізичного захисту; недостатній рівень захищеності критичної інфраструктури від терористичних посягань і диверсій; неефективне управління безпекою критичної інфраструктури та систем життєзабезпечення.

Окреслено також пріоритетні напрями забезпечення безпеки критичної інфраструктури: комплексне вдосконалення правового підґрунтя захисту критичної інфраструктури, створення системи державного управління її безпекою; посилення охорони об'єктів критичної інфраструктури, зокрема енергетичної і транспортної; налагодження співробітництва між суб'єктами захисту критичної інфраструктури, розвиток державно-приватного партнерства у сфері запобігання надзвичайним ситуаціям та реагування на них; розроблення й запровадження механізмів обміну інформацією між державними органами, приватним сектором і населенням стосовно загроз критичній інфраструктурі та захисту чутливої інформації в цій сфері; профілактика техногенних аварій, оперативне й адекватне реагування на них, локалізація і мінімізація їх наслідків; розвиток міжнародного співробітництва в цій сфері [4].

Термін «критична інфраструктура» охоплює об'єкти, системи, мережі або їх частини, порушення функціонування або руйнування яких призведе до найтяжчих наслідків для соціальної та економічної сфери держави, негативно позначиться на рівні її обороноздатності та національної безпеки. Крім того, функціонування критичної інфраструктури в мирний час пов'язують із підтриманням життєво важливих функцій у суспільстві, захистом базових потреб його членів і формуванням у них відчуття безпеки та захищеності. Критична інфраструктура України – це системи й ресурси, фізичні чи віртуальні, що забезпечують функції та послуги, порушення яких призведе до найсерйозніших негативних наслідків для життєдіяльності суспільства, соціально-економічного розвитку країни, забезпечення національної безпеки.

Критичну інфраструктуру визначають як: 1) сукупність об'єктів; систем, об'єктів і ресурсів; 2) сукупність об'єктів інфраструктури держави; 3) підприємства й установи (незалежно від форми власності) таких галузей, як енергетика, хімічна промисловість, транспорт, банки та фінанси, інформаційні технології і телекомунікації (електронні комунікації), продовольство, охорона здоров'я, комунальне господарство; 4) сукупність об'єктів, технологій, державних і наукових структур; 5) об'єкти, системи, мережі або їх частини; системи й ресурси, фізичні чи віртуальні, що забезпечують функції та послуги.

Ознаки, за якими певні об'єкти відносять до критичної інфраструктури, визначають як: 1) критично важливі; 2) найбільш важливі; 3) стратегічно важливі.

Можливі впливи на об'єкти критичної інфраструктури та їх наслідки трактують як: 1) загрози природного й техногенного характеру; 2) терористичні загрози; 3) кібератаки; 4) пошкодження інфраструктурних об'єктів у східних та південних регіонах України внаслідок збройного конфлікту; 5) виведення з ладу аборуйнування; 6) порушення функціонування; 7) порушення регламентної діяльності. Їхні наслідки такі: значні матеріальні та фінансові збитки, людські жертви; найтяжчі наслідки; найсерйозніші негативні наслідки.

Про проблеми правового регулювання забезпечення захисту критичної інфраструктури, ідеться в Концепції створення державної системи захисту критичної інфраструктури, метою якої є визначення основних напрямів, механізмів і строків комплексного правового врегулювання питання захисту критичної інфраструктури й розроблення системи державного управління у сфері захисту критичної інфраструктури, з-поміж яких виокремлено такі: недостатність і неузгодженість нормативно-правового регулювання з питань захисту систем й об'єктів критичної інфраструктури, зокрема відсутність спеціального закону про критичну інфраструктуру та її захист; необхідність нормативно-правового врегулювання основоположних принципів її функціонування; розроблення й удосконалення законодавства у сфері захисту критичної інфраструктури на підставі норм і стандартів НАТО, а також положень річних національних програм під егідою Комісії Україна-НАТО.

Серед першочергових завдань визначено розроблення та прийняття законодавчих та інших нормативно-правових актів з питань функціонування державної системи захисту критичної інфраструктури, передбачення органу, відповідального за координацію діяльності із захисту критичної інфраструктури в мирний час та в умовах особливого періоду.

Шляхами та способами розв'язання проблем визнано створення нормативно-правової бази з питань організації діяльності державних органів і суб'єктів господарювання у сфері захисту критичної інфраструктури.

Комплексне визначення правової бази діяльності державних органів і суб'єктів господарювання у сфері захисту критичної інфраструктури полягає в розробленні та прийнятті Закону України «Про критичну інфраструктуру та її захист» [1].

Нині триває робота з розроблення цього законопроекту, до якої залучено широке коло суб'єктів, які мають напрацювати організаційні, нормативно-правові, інженерно-технічні, наукові й інші положення та пропозиції, що створять підґрунтя для розв'язання нагальних проблем формування поняття критичної інфраструктури; визначення об'єктів критичної інфраструктури, загроз для їх функціонування, необхідних заходів для забезпечення нормального функціонування та інших проблемних питань. Сучасна модель правового регулювання захисту критичної інфраструктури має бути побудована на підставі нормативної бази, програмно-стратегічних документів, напрацьованого досвіду та

найкращих прикладів правового регулювання аналогічних інститутів у зарубіжних країнах. Відповідні положення мають бути визначені як основа для формування нових підходів у сфері правового регулювання захисту критичної інфраструктури в Україні. З огляду на інтегральний характер проблеми, необхідно також вивчати різногалузеві дослідження з аналізованої тематики, зокрема криміналістики, окремі положення якої можуть бути використані у процесуальній діяльності.

Список використаних джерел

1. Про схвалення Концепції створення державної системи захисту критичної інфраструктури: розпорядження Кабінету Міністрів України від 6 груд. 2017 р. № 1009-р. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1009-2017-%D1%80>.

2. Теленик С. С. Критична інфраструктура як об'єкт адміністративно-правового регулювання. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2018. № 1 (15). С. 179–189.

3. Бірюков Д. С., Кондратов С. І. Захист критичної інфраструктури: проблеми та перспективи впровадження в Україні: посібник. Київ: НІСД, 2012. 96 с.

4. Про рішення Ради національної безпеки та оборони України від 6 травня 2015 року «Про Стратегію національної безпеки України»: Указ Президента України від 26 трав. 2015 р. № 287/2015. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/287/2015>.

Шкурлей Юлія Юрївна,

здобувач кафедри кримінального права
Національної академії внутрішніх справ

ЛЕГАЛІЗАЦІЯ (ВІДМИВАННЯ) МАЙНА, ОДЕРЖАНОГО ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ, ЯК ОДНОГО З ЕЛЕМЕНТІВ КОРУПЦІЇ: МІЖНАРОДНИЙ АСПЕКТ

Корупція у світі залишається соціально-економічним явищем, на подолання якого направлені зусилля багатьох держав. Тісний зв'язок, який існує між корупцією та легалізацією (відмиванням) злочинних доходів, потребує зосередження на проблемі корупції як джерелі формування злочинних доходів, які згодом можуть легалізуватись та використовуватись на фінансування тероризму. В умовах низької ефективності реформ та безконтрольності процесу формування ринкових відносин відбувається зрощення бізнесу та владної бюрократії, від чого криміналізація економіки стає масштабнішою, більш завуальованою та небезпечною. Економічні кримінальні правопорушення при цьому набувають ознак легального підприємництва і відбувається активна криміналізація практично всіх сфер економіки. Особливо відчутно це проявляється в зовнішньоекономічній, фінансово-кредитній, інвестиційній, податковій, торгівельно-посередницькій сферах, паливно-енергетичному комплексі, нафтовій та газовій промисловості, а також у